

de uitkomst is, dat hij waant als God te zijn geworden, en dat God zeggen moet: „De mensch is geworden als ware hij onzer een.“

Hoe aandachtiger ge het Paradijsverhaal ontdekt, des te duidelijker wordt het u dan ook, dat ge alles letterlijk alzoo moet nemen als het er staat, Eva, en na haar Adam, hebben niet van den boom gegeten, omdat ze oordeelden dat dit kwaad was, maar omdat ze *eigen oordeel* tegen het oordeel Gods stelden, zich diets maakten en zich inbeelden, dat juist het *voel* eten van den boom hun den weg tot hooger geluk zou ontlasten. God had hun gezegd: „Dat is goed, en dat is kwaad,“ maar in stede van deze bepaling geloovig en gehoorzaam van God aan te nemen, en nu ook zelve te oordeelen, dat het zoo was, omdat God het zoo gezegd had, dorsten ze zich vermeten hier een andere opinie, een *ander oordeel* tegenover te stellen, alzu *zelve* te gaan bepalen wat goed en wat kwaad was, en dit juist in vlak tegenovergesteld zin te doen. Zoo ontrooiden ze het recht, dat God alleen toekomt om te bepalen wat goed en wat kwaad was; aan den Schepper van hemel en aarde, en roofden het voor zich. Ze onderwonden zich zelve te doen wat alleen Godes is, zich aan te stellen en te gedragen als waren ze bekleed met een macht die alleen aan God toekomt, en dat ze dit deden, en dienovereenkomstig handelden, dat was hun zonde. Hadden ze dit daarentegen niet gedaan, en stonde voor de verzoeking om *zelve* de grens tusschen goed en kwaad te trekken, met helder bewustzijn dit geweigerd, dit afgelegen en dit niet gewild en niet gedaan, dan zouden ze van dat oogenblik af tot het hooger inzicht zijn opgekomen, om van nu voortaan niet alleen krachtens het instinct van hun schepping, maar nu ook wilens en wetens God te eeren als *Koning, Weggever en Rechter*, en alzoo tot de hoogste gemeenschap met het waarachtig zedelijk leven zijn ingegaan. Ze zouden dan het goede gedaan hebben, niet enkel wijl het alzoo in hun hart geprent stond, maar nu ook wetende dat het zoo was, en waarom. Hun zedelijk bestaan zou met hun godsdienstig bestaan tot hooger harmonie ineen zijn gesmolten, en juist hierin het eeuwige leven gegeven zijn.

Na daarentegen kwam in plaats van die zalige gewaarwording van hooge, heilige harmonie in hen de breuke der *conscientie*. Wat toch anders is de conscientie in ons, dan het zich uitnemen in ons van de majesteit des Heeren, waarmee Hij, als God Almachtig, de ware zedelijke wereldorde tegenover de leugenachtige inbedding van den zondaar handhaaft? Een uiting die er niet kon zijn, zoolang, vóór den val, het zedelijk leven nog slechts instinctief en vanzelf uit de inspraak van 's menschen eigen hart opwerkte, die eenmaal weer verstommen zal, als de breuke uit ons hart voor eeuwig is weggegaan, maar die moest komen zoodra, en moest aanhouden zoolang, als de leugen op zedelijk gebied in ons hart stand houdt, en als God heiligelijk in ons tegen ons reageert met zijn waarheid. Hoe de zondaar ook de conscientie-uiting pogt te verzwakken en tot zwijgen te brengen en eindelijk zijn conscientie verharit, verstokt en toesmoort, kan hier niet nader ontwikkeld worden. Dat zou ons te ver afleiden. Genoeg is het ons, zoo maar wordt ingezien en toegegeven, dat de conscientie niet werkt, zoolang er geen breuke in ons hart is geslagen, zoolang niet tweerlei oordeel op den bodem van ons wezen met elkander worstelt; en er tweerlei wereld voor ons tegen elkander overstaat. Duidelijk wordt deze eerste conscientie-uiting dan ook aangegeven, door wat de Schrift meldt, dat terstond *hun beider ogen geopend werden, en dat ze antwoordden dat ze naakt waren.* Wie over de zonde heen is, en zijn conscientie tot zwijgen heeft gebracht, schaamt zich niet. Ziet het maar aan de eervergeten vrouw, die alle schaamte heeft uitgeschud, en zich aan geen naaktheid stoort noch ergert. Schaamte over zijn naaktheid te voelen opkomen, is in den zondaar, een heilige gewaarwording, een conscientie-uiting, een inwerking van God op het hart. Die schaamte nu antwoordende ze voor hun val niet, hoewel ze toen even naakt tegenover elkander stonden. Toen kon deze beschamende conscientieprikkels nog niet op hen werken. Hoe dit te verstaan zij, zal nader worden uitgelegd. Thans zij er nog slechts op gewezen, dat deze conscientie-uiting terstond nog verder gaat. Het is de conscientie die voor God aanklaagt, en dienovereenkomstig ziet ge Adam en Eva niet slechts zichzelf den leedens bedekken, maar ook vluchten in het dichtste van het geboonte voor de nadering Gods. Hieruit blijkt ten duidelijkste, dat de eerste schaamte die in Adam en Eva opkwam, volstrekt niet zeker preutsch gevoel was dat ze alzo als man en vrouw tegenover elkander stonden; maar veel sterker, een schaamte over hun geheele aanwijz en hun geheele verschijning. Ze voelden zich geoordeeld nog er het oordeel werd uitgesproken, verkwijning in hun mistand, gelijk ze vooraf hier en koninklijk in hun rechten stand voor God hadden gestaan. En diezelfde Adam, die naakt gelijk hij was, uit de hand zijns Scheppers was voortgekomen, en met zijn God had omgegaan, en met zijn God gesproken had, vlucht nu, en verbergt zich voor dienzelfden God, omdat hij zich nu naakt en ontbloot in zijn schaamte en schande *voelt*. Voor elkander bedekken ze zich met het aaneengeregen blad van den wingerd, maar voor God, die zegt de conscientie hun, helpt die bedekking en die beschutting niet. Zijn oog dringt door het vijgeblad tot hun ontdaanheid door. En daarom, met hun schorten aan, vluchten ze toen weg voor het zoekend oog van Hem. Dat was de prikkel der *conscientie* voor God.

„Een weg die nog uitnemender is.“

Doch iver naar de beste gaven; en ik wijk u eenen weg, die nog uitnemender is. 1 Cor. 12:31.

II.

De Liefde, wier schoon, wier hemelsch, wier Goddelijk karakter om de apostel in zijn brief aan Corinthes kerk voorzigt, is buiten kijf in haar eerste aandrang niet als liefde tot den broeder, maar als liefde tot God bedoeld.

De martelaar in vers 3 wijst dit uit. Wie als belijder des Heeren zijn lichaam overgeeft om verbrand te worden, doet dat *om God*, en niet om zijn vrouw of kind. Integendeel, om zijn liefde voor God tot op den brandstapel te volbrengen, moet hij veel meer de liefde voor vrouw en kind onderdrukken in zijn hart.

Ook aan het slot wordt de Liefde tot God niet meer aangeregt met het Geloof en met de Hope. En nu, is niet het Geloof *geloof in God*, is niet de Hope *hope op God*, en zou dan, in ditzelfde verband, de Liefde iets anders zijn kunnen dan *liefde voor God*?

Bovendien hoe zou hier aarzeling kunnen bestaan? Of blijft dan de liefde voor God niet het eerste en het grootste gebod? En hoe zou Jezus apostel ons dan als „nog uitnemender“ een weg aanwijzen, die dit eerste en hoogste gebod bij de liefde voor den broeder achterstelt?

Zelfs van twijfel kan dus hier geen sprake wezen. De uitnemender weg, die ontloopt wordt, is de weg der Liefde, en die Liefde is allereerst bedoeld als liefde voor God.

En toch, gul dient het toegegeven, wordt het meest anders verstaan.

Vanwaar dit?

Blijkbaar uit tweeërlei oorzaak.

Vooreerst omdat de apostel in vier aangrijpende versen achtereen de Liefde prijst in uitingen die niet op God, maar op den broeder doelen.

„De Liefde is *lankmoedig*, ze is *goederhartig*, ze is niet *afgunstig*, en zoolat tot den einde toe deze vier versen luiden, staat, gelijk ieder toestemt, niet op onze verhouding tot God. Hoe toch konden we voor God lankmoedig, goederhartig en niet afgunstig wezen?

Neen, dit alles wordt van de liefde voor de broederen gemeld.

En de tweede oorzaak was, dat ook de ongeloofige wereld, die het Geloof verwerpt, en de Hope mist, nochtans aan de Liefde zich vastklemt, en 1 Cor. 13 op alle hooge tonen loven kon.

Zij nu, die ongeloofige wereld, dacht natuurlijk geen oogenblik aan de liefde voor God, maar trok alles aan om de liefde voor den naaste, niet eens in heiligen, schier uitsluitend in algemeen menschelijken zin.

Dit nu heeft ook op onze kringen ingewerkt, en zoo is de *grondtoon* van dit epos der Liefde ten slotte ook in het oor van Gods kinderen vervalscht.

Beduidt dit nu, dat we de liefde voor den broeder hier als bijkomstig hebben te beschouwen; als iets dat er desnoofs af kan; dat er minder toe doet?

Hierop antwoordt Johannes, „Paulus“ medeapostel, en die niet minder dan hij, de Liefde geloofd heeft: „Een legelijk die liefheeft Hem, die geboren heeft, die heeft ook lief denge die uit Hem geboren is.“

Wie in zijn hart de liefde voor God mag bezitten, die kan niet anders, die moet ook den broeder liefhebben. En hij heeft ze lief.

Wan het gaat om en om, en diezelfde apostel die zegt: „Een legelijk die God liefheeft, die heeft ook lief wat uit God geboren is“, zegt vlei daarop omgekeerd: „Hieraan bekenen we dat we de kinderen Gods liefhebben, indien we God liefhebben.“

Ge kunt het dus aanvullen zoolat ge wilt, alzo blijft de uitkomst een.

Wie God liefheeft, heeft den broeder lief. En wie den broeder liefheeft, heeft God lief.

De één liefde is zoo weinig van de andere te scheiden, als de glans van het licht of de warmte van de zonnestralen.

Het is niet alzo, dat de één liefde bij de andere uitkomt, of haar aanvult en rijker maakt.

Veeler moet beliden, dat waar de één liefde is, ook de andere wordt gevonden, en dat het ontbreken van één der twee ook de onbestendigheid bewijst van de andere.

De sleutel nu van dit mysterie ligt daarin, dat de Liefde, als liefde genomen, een grondstemming van ons innerlijk leven aanduidt; en het is in de tegenstelling met *wie eigen ik*, dat de aart en het karakter van die grondstemming het schoonst verstaan wordt.

Niet dat hij de liefde uw eigen ik weg kan vallen.

Integendeel uw ik moet er zijn en blijven, en zelfs krachtig blijven, of hoe zou anders de liefde aligzen?

Gij zijt het toch die moet liefhebben, het is toch uw eigen ik dat deze liefde toonen moet. Waar het eigen ik slaapt, slaapt ook de liefde, en niet in een onderdrukke, maar veel eer alleen in een krachtig oplevende persoonlijkheid begint de gloed der Liefde uit te stralen.

Het is dus volstrekt niet, dat uw eigen ik weg moet; maar wel is het de vraag, of uw eigen ik deuren en vensters dicht doet en zich in zich zelf opsluit, en zelfgenoegzaam wil wezen, en alleen zich zelf mint en bedooft, — of wel dat uw eigen ik de vensters openstelt, door de geopenende deur van het hart uitgaat, lust heeft aan wat daar buiten is, een drang in zich voelt, om zich in wat daar buiten is te verlaten, er iets voor te zijn, er zich aan toe te wijden, en het te zegenen.

Een hart, waarin de liefde niet den grondtoon vormt, is er op bedacht, hoe het zich zelve zal handhaven, vreesd aldoor dat zijn licht door anderen zal belemmerd worden, is daardoor afgunstig en achterdochtig, en vraagt niet Hoe kan ik God en den broeder dienen? maar omgekeerd: Hoe kan God mij helpen en hoe kunnen de broeders mij ten dienste zijn?

Tweederlei grondtoon alzo is de stemming, is de uitgang, is het diepste roersel van het hart. De één er toe neigt, om zich op te sluiten, om zich tegenover anderen te handhaven, hangt ze zijn dat anderen hem overschaduwden, alles maar zich toe te trekken, en als een spin in de webbe zittend, elk vliegje te vangen, dat in de draai van het web hangen blijft.

De andere daarentegen er toe neigt, om gemeenschap te zoeken, om naar God en de broederen uit te gaan, om zich te verkwikken in den glans die van andere sterren uitstraalt, om zich te geven, te dienen, te zegenen, en te zijn als de lijf, die de hoonig poort, opdat anderen zich aan haar zou verkwikken.

Wat in Psalm 116 staat, niet? „God heb ik lief“, maar kortweg: „Ik heb lief“, zonder iets er bij, dat is het.

Dat beduidt, die zalige grondtoon in de stemming onzer ziel. Iets in ons uit Hem, die de Liefde zelf is.

En dat iets uit Hem als een vuur in onze beenderen brandende, om vrij naar God en naar de broederen uitgaande, niet als plicht maar uit zieleaard, niet als een offer dat gebragt, maar als een hartstocht der ziele dien ge hoort.

Wie waarlijk deze liefde in zijn ziel ondraagt, die moet minnen, die kan niet van het minnen afzien, dien is minnen en liefhebben zijn God en zijn broederen metterdaad een hartstocht, die zijn hart verteert, en die soms zoo sterk kan zijn, dat se zijn hart pijn doet, en die in oogenblikken van zalige verkwikking zoo tot een *verleerd* worden van liefde kan opwaken, dat de ziel verlangt om te sterven, om in die Liefde weg te zinken.

Die wonderde Liefde doet dan ook wonderen.

Van nature is het u onmogelijk, om niet telkens kregel en wettelijk en drijfing te worden, zoolat ge telkens gehinderd, gekweld en door anderen getergd wordt. Als het anderen mede en u altoos tegenloopt, onderdruk dan eens de afgunstigheid. Als ge u zoo telkens tot in u beste vrienden teleurgesteld ziet, weer dan eens uit u de achterdocht.

Het gewone leven toont het u dan ook, hoe dat gemis aan lankmoedigheid, die afgunst, die benijding, die jalouzie, die kwaadheid, die wantrouwen, dat oprakelen van het min-goede, dat bitter, dat wettelijk, dat drijfing worden, tot in het middenpunt van onze Christelijke kringen nog telkens het leven vergiftigt en bederft.

En dat kan niet anders, want het leven is pijnlijk, is uiterst moeilijk, is heikel en kantis op alle manier. Niet zoezeer in de gedempte kringen, waarin men niet meêleef, zich buiten alles houdt, en meer een plantenvleesheid, dan een leven van dienskrachten en krijgskrachten des Heeren.

Maar pijnlijk en moeilijk is het leven in hooge mate als uw leven op hooger trap staat, als ge staat waar de machtige vraagstukken en de teederste belangen tot beslissing moeten komen, als ge niet in uw teute schuilt, maar meê de hitte des daags draagt.

Dan ontkeet, o, zoo vaak juist het heilige zoo vaak de onheilge hartstochten in u, en handelt ge onchristelijk, en wordt ge verbluterd, en denkt ge kwaad, en kunt ge niet bedekken, noch verbergen, noch gelooven aan ander goede bedoeling, noch hopen op hun wadom in genade.

Maar te midden van die bange werkelijkheid, en hoe ook in het aangezicht weerstaan, gaat nu de juichtoon op, dat als er ook maar één enkele vonk van die hemelsche, van die zoete, van die Goddelijke liefde in uw hart komt te branden, openes ook de stemming, de neiging, de uitgang, de innerlijke bevinding van uw hart zoo heel anders wordt.

Zoo anders, dat het feitelijk bij u uitkomt, wat Paulus jubelt, en datzelfde hart in uw hoerem, dat eerst afgunstig was, en benijdde, en niet verdragen kon, en drijfing werd, en bitter ademde, nu, niet door drang, maar *vanzelf*, inderdaad en naar waarheid niet afgunstig is niet ongeblazen, niet lichtvaardig, niet ongeschikt, niet zichzelf zoekend, niet bitter, niet kwaad denkend, maar zoo, dat het zich verblijft in de waarheid, alle dingen bedekt, alle dingen geloof, alle dingen hoopt en alle dingen verdragen kan.

En bevindt ge dit alzo in u, is er dan iets minder dan een wonder in u gevoerd?

Thans nu er *zoo* water komt, uit de eerst bitter bron?

En zult ge, daartoe gekomen, dan zeggen, dat zoo lief te hebben u een offer kost, dat het u pijnlijk valt, dat ge er u zelf voor overwinnen moet, en u geweld moet aandoen?

Och, als het zoo nog bij u is, dan is het nog de Liefde niet van welke Paulus roemt. Dan is het nog nageboorte, gekunstelde liefde. Goud voor het oog, maar nog geen goud in het wezen.

Want hierin beropen we ons op Gods Woord, en op de zielsbevinding van al Gods heiligen, of de oogenblikken, waarin ge zoo mocht liefhebben, niet oogenblikken van heilige verkwikking, van slaking van banden, van vrijmaking der ziel, van voorsmaak van hemelsche zaligheid zijn geweest.

En daarom bidt, wie tot bidden geneigd en tot bidden bekwaam is, niets variger van zijn God, dan dat die zalige oogenblikken hem vermeerderd, hem vervelvdigd, hem bestendig mocht ten worden.

Want waarlijk, wie zoo mocht liefhebben, roemt er niet in, dat hij liefhad, maar dankt dankt uit het diepst der ziele, die Eeuwige Liefde, uit wie zoo zalig liefhebben hem toekwam.

Amsterdam, 6 Maart 1896.

Mistand.

Dat er in onze buitenlandsche Zending, gelijk ze thans door de Gereformeerde kerken gedreven wordt, zekere mistand schuilt, geeft ieder toe.

Om een concreet voorbeeld te nemen, voel ieder, dat b. v. de positie van Ds. Adriaanse en onze zendingen niet dezelfde is, noch ook behoorlijk geregeld is.

Op interessante wijze kwam dit uit, toen een onzer twee handboekjes onlangs Ds. Adriaanse onder de emittipredikanten rekende, en eveneens blijkt dit zoo dikwijls onze zendingsberichten het Ds. voor den naam van Ds. Adriaanse weglaten, en hem eenvoudig den *zendeling Adriaanse* of broeder Adriaanse noemen.

Hierin toch schuilt, gelijk men terstond inziet, zekere innerlijke onwaarheid.

Emittipredikant is alleen hij, die, behoudens de eere van een Dienaar (salvo honore) ontlozen is van den Dienst des Woords.

Is nu Ds. Adriaanse ontslagen van den Dienst des Woords? Zeer stellig neen. De kerken zonden iemand naar Java, niet om zich buiten den Dienst des Woords te houden, maar juist om er zeer volijverig in te zijn.

Ds. Adriaanse is dus volstrekt geen emittipredikant, maar juist een *zeer goet* predikant, geroepen niet tot minderen, maar veel eer tot *meerderen* dienst dan hij te Zeist had.

En ook is het niet waar, dat hij ophield predikant te zijn, en nu *zendeling* weel.

Immers hij is juist als predikant uitgezonden. Het was er juist om te doen, om niet langer een soort voor de Zending op-

geleid — catechisemeesters, maar eindelijk *Dieneren des Woords* voor de Zending te kunnen gebruiken. Geheel in den geest van het schoone woord, waarop de heer Hovy onlangs wees, dat men bij de Zending nooit vragen moet: Is hij er niet te goed, maar: Is hij er *goed genoeg* voor?

Juist daarom had het alle ziel van wie de Zending mint, zoo verkwikt, dat in Ds. Adriaanse, niet een onbruikbaar prediker, die het hier niet vinden kon, en een uitweg zocht, maar een hier zeer geliefd en krachtig prediker opstond, die sprak: Zond mij, Heere! — en die door de kerken gezonden werd.

Doch is dit zoo, dan gaat het natuurlijk niet aan, hem nu als *Dominicus* af aan te dienen, te degraderen, maar moet juist het feit, dat hij *Dienaar des Woords* is, ook in de wijze waarop men hem betitelt, telkens uitkomen.

Toch verstaan we uitnemend wel, hoe men tot het spreken van den *zendeling Adriaanse* kwam.

Dit zou men niet gedaan hebben, zoo hij alleen ware geweest. Maar dat was hij niet. Hij werkte met anderen saam. Die anderen waren geen predikanten. En om die anderen nu niet te stooten, en geen onderscheid te maken, noemde men allen met eenzelfde naam, en noemde zoo ook Ds. Adriaanse eenvoudig *zendeling*.

Hier is alzo een *mistand*. Een mistand die niet blijven kan. Die scherp moet ingedacht. En die moet weggenomen.

Op welk standpunt plaatst ge u?

Op het standpunt, dat ook onder de Heidenen en Mahomedanen het Woord alleen door Dieneren des Woords kan en mag bediend worden? Of wel op het standpunt, dat ge voor dit doel tweerlei soort lieden gebruikt, ten eerste *Dieneren des Woords*, en ten tweede zekere *Behulpzels*, hetzij van hier gezonden, hetzij inlandsche?

Feitelijk neemt onze Zending thans het tweede standpunt in.

Ze gebruikt eenzijdig mannen, die door de kerken in den Dienst des Woords zijn gesteld, en anderzijds mannen, die dit niet zijn, en deels, na zekere aparte voorbereiding van hier werden uitgezonden, deels in Indië uit de inlanders werden genomen.

Blijft men nu op dit standpunt staan, dan moet dat verschil, dat onderscheid ook uitgewerkt worden. Dan moet beider dienst onderscheidenlijk omschreven, beider positie onderscheidenlijk afgebakend, beider wederzijdsche verhouding geordend worden.

Dit is nu niet geschied, en vandaar de mistand.

Beide soort mannen heeten predikers en bedieners der Sacramenten, en in hun dienst is geen verschil.

Verlaat ge daarentegen dit standpunt, als onhoudbaar, dan moet u uitsluitend Dieneren des Woords voor de Zending kiezen, althans voor zoover het de prediking en de bediening der Sacramenten betreft, en is al wat ge verder doen kunt, op de wijze waarop dit ook hier te lande geschiedt, hun helpers toevoegen, maar die dan niet in den dienst des Woords staan, en niet de Sacramenten bedienen, maar gelijk onze godsdienstonderwijzers, onder hun leiding catechiseren of oefenen.

In deze onderstelling zou men dan alle overige zendingen die bij ons in dienst zijn, voor ditimaal in het ambt van Dienaar des Woords moeten zetten, en voortaan niet meer aan zulke broederen het recht van Sacramentsbediening verleenen, tenzij ze door de classis onderzocht en toegelaten waren.

Dat men thans zou moeten beginnen met ook hen tot Dieneren des Woords te maken, is onredeneer te thans het recht van Sacramentsbediening reeds bezitten, en hun dit te ontnemen in zou sluiten, dat hun vroegere doop geen doop geweest was.

Zoo zou er eenheid en orde komen en zou men ook voor de toekomst weten waaraan zich te houden.

De vraag nu, op welke van deze beide standpunten men zich plaatsen zal, moet o. i. naar de beginselen van ons Gereformeerd kerkrecht worden beslist.

Niet, dit merke men wel op, alsof we achten zouden, dat de Dorsche Kerkenordering op alle toestanden in Java paste. Dit te wanen, ware ongerijmd.

Maar voorzover in onze Kerkenordering de principieele quaestie van het ambt naar den Woorde Gods beslecht is, mogen wij van onzen kant, als Gereformeerde kerken niet in strijd hiernede handelen.

Staat nu vast, dat de Dienst des Woords en der Sacramenten alleen door Dieneren des Woords ambtelijk kan verricht worden, dan volgt hieruit, dat wij, als kerken, ook nimmer met dit dubbele mandaat kunnen of mogen utzenden, dan die in onze kerken als Dienaar des Woords geldt.

Naast deze ambtelijke personen *buiten-ambtelijke* personen met gelijk mandaat uit te zenden, is het ambt waardeloos maken, of wel een *nieuw* ambt naast het bestaande, voor denzelfden dienst, scheppen.

Belijden we nu eenparig, dat het instellen van ambten niet ons, maar onzen Koning toekomt, dan volgt hieruit vanzelf, dat de schepping van een *nieuw* ambt buiten onze bevoegdheid ligt.

En zoo komen we vanzelf tot de conclusie, dat we voor den Dienst des Woords en der Sacramenten niet tweerlei personen zenden kunnen, maar slechts één soort zenden mogen, en dat die één soort moet zijn: *in het ambt gezette Dieneren des Woords*.

Op dit standpunt nu, en we zien niet in, hoe men in Gereformeerde kerken een ander standpunt zou kunnen verdedigen, blijft ons derhalve niet anders te doen over, dan aan de zendingen die nu reeds verscheidene jaren het Woord en het Sacrament bediend hebben, den rang en het ambt van Dieneren des Woords te verleenen, en voortaan niemand meer met dit mandaat uit te zenden, dan die in onze kerken tot den Dienst des Woords is toegelaten.

Helpende broederen mogen hen vervellen maar deze staan dan niet in het ambt, en kunnen noch het Woord noch het Sacrament bedienen.

Ze zijn dan voor de school, voor het bezoeken in de kampongs, voor de catechisatie, voor een oefening enz., maar niet voor het ambt als zoodanig.

Dooptquaestie.

In tal van kerken geldt nog altoos de practijk, dat men de jonge kinderkeus van hen die „geen kerkelijke belijdenissen deden“, nochtans doopt, op grond van het feit, dat de *grootvaders* tot de kerkelijk „geloovigen“ behoorden.

Ten onrechte echter is dit van oude tijden af zoo verklaard, dat ook een grootvader, met oversprings van zijn eigen kind, zijn kleinkind als zoodanig kerk „presenteerde“ kan.

Dat de verkiezing vaak een geslacht overspringt, is uit de Schrift duidelijk; maar hier bedoelt men, dat de *grootvader* en de *kerkeraad* dit zoo mogen vaststellen; iets wat heel iets anders is.

Deze stelregel is dan ook geheel onhoudbaar.

Gaat men op den grootvader terug, wat reden zou er dan zijn, om niet ook op den overgrootvader terug te gaan?

En bovendien, onze kerken spreken nooit van den doop van de „kleinkinderen“ der geloovigen, maar alleen van de „kinderen der geloovigen.“

De juiste verklaring is dan ook een geheel andere.

Ze is deze.

Indien A als geloovige bij den kerkeraad te boek staat, moet zijn kind B gedoopt worden, als zijnde ook zelf een „lidmaat van Christus en een erfgenaam des Koninkrijks.“

Groeit nu B op dan wordt ook B geacht een „geloovige“ te zijn, omdat hij het kind van een geloovige is. En krijgt nu B zelf een kind C, dan beschouwt de kerk ook dit kind C als het kind van een geloovige, omdat B als *zoodanig* beschouwd wordt.

Zoodra B nu zelf voor zijn geloof uitkomt en tot het heilig Avondmaal wordt toegelaten, vervalt elk beroep op A.—B staat dan in de kerk als geloovige uit eigen hoofde. En krijgt hij een kind, dan wordt C gedoopt als *zijn* kind, omdat hij *zelf* als geloovige erkend is.

Maar is dit niet zoo; is B nog niet zelf voor zijn geloof uitgekomen, en zelf nog niet tot het heilig Avondmaal toegelaten, dan rust zijn erkenning als ondersteld geloovige nog geheel en uitsluitend op het feit dat hij uit den geloovigen A geboren is.

Krijgt B nu een kind C, dan is de redeneering *dez* deze: Het kind C is geboren uit B. Dat B een geloovige is, weten we niet uit hem, maar onderstellen we op grond dat zijn vader A een geloovige was. We doopen alzo C, er in ziende het kind van een geloovige B, maar dat B een geloovige zal zijn, rust uitsluitend op het feit, dat hij zelf het kind van den geloovigen A was.

Dan treedt dus A, d. i. de grootvader, op, niet wijl het zijn kleinkind geldt, maar omdat het een kind is geboren uit zijn zoon, en die zoon voor een geloovige geldt, overmits hij zijn kind is.

Het komt dan in de uitkomst wel op hetzelfde neer, maar het gaat uit van een geheel andere beschouwing, en leidt daardoor tot een geheel andere practijk.

Immers de kerkeraad heeft B voorloopig erkend, als zijnde „een lidmaat van Christus“, en B is als zoodanig gedoopt.

Blijkt nu bij het opgroeien, dat dit ook zoo uitkomt, dan doet B zelf belijdenis, en wordt zelf ten heilig Avondmaal toegelaten, en dus ook tot den Doop van zijn kind, want beide Sacramenten zijn één.

Krijgt hij nu *daarna* een kind, dan vervalt alle moeilijkheid, en ontvangt zijn kind den Doop, als het „kind van een erkend geloovige.“

Maar het kan ook gebeuren dat B een kind krijgt, eer hij nog zoover is.

In dat geval nu heeft de kerkeraad te beoordeelen, of hij B nog altoos op dezelfde onderstelling, als bij zijn doop gold, voor een nog wel niet belijdend, maar toch schuldige geloovige houdt.

Is dit zoo, dan is ook zijn kind „het kind van een geloovige“, en mag en moet het gedoopt. Overmits echter B nog niet beleed, kan hij niet zelf optreden, maar treedt de grootvader op voor hem.

Is het daarentegen dat de kerkeraad oordeelt, dat B genoegzaam tot jaren gekomen is, om zijn innerlijke gesteldheid te openbaren, en ontwaart hij, dat B, hoewel als een „geloovige“ gedoopt, van achteren blijkt geen geloovige te zijn, dan natuurlijk is ook zijn kind geen kind van een geloovige, en komt ook dat kind de doop niet toe, ook al was zijn grootvader nog zoo geloovig.

De lijn is dan afgebroken. Misschien niet van de verkiezing, maar wel in het uitzendend kenteeken, dat de kerk alleen te beoordeelen heeft.

Dan echter moet de kerkeraad dit ook voortuit waar maken. D. w. z. dan moet hij B niet stil laten voor wat hij is, tot dat hij een kind krijgt, en dan den doop weigeren.

Dit zou geen zin hebben.

Laat hij toch B stil voor wat hij is, dan geldt hij nog altijd voor een schuldig geloovige, en wordt evenals in zijn doop beschouwd als een „lidmaat van Christus“ en een „erfgenaam des Koninkrijks“, en zoolang hij als zoodanig te boek staat, moet ook zijn kind gedoopt.

Neen, dan moet de kerkeraad, geheel afgescheiden van de vraag of hij een kind kreeg of niet, en geheel afgescheiden van den Doop voor dat kind, de kerkelijke positie van B regelen, en bij kerkeraadsbesluit verklaren, dat hij niet langer als tot de kerk behorende beschouwd wordt.

Is dat geschied, dan natuurlijk is zijn

staal vige t doopt komen.

Hier heid, de post leden“ te betu verban en ma.

Dat den“ e lezing Rutgen vooral van ha Toch De l een bus

Maar tegelijk striden Hij l geen b schulen nen, en Weig worden vader v eigen d maat v ninkrijks

2

Voor het Gen Gereform de oude nieuwere hetzelfde

Op de phie kurt sophie, en moeten Christen filosofie Maar aophie i filosofie bewijzen, de forme Met n juist op reeren o ongerijm De re

Moet e of van u Kant ter i in de pri van het a her niet l formeerd uit de p sophie, p te resumer Met Ka Kant te De beto der wetens chap der achten ook time.

Zoo nu valt ook lingen d zien. Zoo to blad:

en ver-
en am-
en in
ol, voor
por de
t., maar
niet

og altoos
de
derkens
van
enis deden.
het feit,
dat
geloovigen

n oude
tijden
grootvader,
en kind,
zijn
presenteeren

elacht over-
ik; maar hier
en de ker-
en; iets wat

heel onhou-
d

er terug, wat
ook op den

preken nooit
anderen" der
e kinderen

ook een ge-

n kerkeraad
B gedoopt
lidmaat van
koninkrijks".

k B geacht
at hij het
krijgt nu B
de kerk ook
geloovige.

1 woord.
oof uitkomt
toegelaten,
taut dan in
hoofde. En
C gedoopt
geloovige

nog niet
en zelf nog
toegelaten,
ersteld ge-
op het feit

dan is de
C is gebo-
is, weten
len we op
ovige was
e het kind
B een ge-
p het feit,
gen A was,
tvader, op,
maar om-
zijn zoon,
eldit, over-

wel op het
en een ge-
daardoor

oorlooppig
Christus".

it dit ook
identis, en
ogelaten,
zijn kind,

an vervalt
kind den
kend ge-

at B een

eraad te
deszelfs
old, voor
sch schui-

het kind
moet het
niet be-
aar treedt

raad oor-
en geko-
te open-
ewel als
ren blijkt
urlijk is
a geloov-
oop niet
nog zoo

hien niet
het uit-
leen te

dit ook
moet hij
eigenen,

is, dan
nd ge-
op be-
tus" en
en zoo-
moet

geheel
en kind
en van
kelijke
raads-
als tot
dt.

is zijn

kind ook niet als het kind van een geloovige te beschouwen, en mag dus niet gedoopt worden. En in dit geval is elk opkomen van den grootvader ondoelstreftend. Hierbij echter stuit men op de moeilijkheid, dat onze kerken dusver nog nimmer de positie der dusgenaamde »volwassen doopleden" geregeld hebben, en het valt zeer te betwijfelen, of een kerkeraad, in het kerkverband, dit op eigen houtje doen kan en mag.

Dat de positie der »volwassen doopleden" niet blijven kan wat ze is, stemt na lezing van de kostelijke stukken van Prof. Rutgers, een ieder toe. De moeilijkheid ligt vooral in de bepaling van leeftijd en de wijze van handelen.

Toch zal het daartoe moeten komen. De kerken kunnen zich in deze niet aan een beslissing onttrekken.

Maar inmiddels kan een kerkeraad nooit tegelijk twee dingen doen die met elkaar strijden en elkaar uitsluiten.

Hij kan niet tegelijk den vader die nog geen belijdenis deed, als dooplid d. i. als schuilend geloovige, in zijn register erkennen, en tevens weigeren zijn kind te doopen.

Weigering van doop moet altoos vooral worden gedaan door het ontneemen aan den vader van de kwaliteit, die hij krachtens zijn eigen doop in de kerk als ondersteld lidmaat van Christus en erfgenaam des Koninkrijks bezat.

Tweeërlei Theologie.

Voor een goed deel zijn we thans met het *Genf. Volksblad* op strek. Wat onze Gereformeerde vaders eens spraken van de oude filosofie, geldt evenzoo van de nieuwere filosofie; die in hoofdzaak van hetzelfde laken een pak geeft.

Op de ééne noch op de andere filosofie kunnen we teren. Om tot een filosofie, die bij onze belijdenis past, te komen, moeten we met Calvin op een *Philosophia Christiana* blijven aandringen, d. i. op een filosofie die met Gods Woord rekent.

Maar ook zoo kan de heidensche filosofie van thans, evenals de heidensche filosofie vanouds, belangrijke diensten bewijzen, met name waar sprake is van de formeele zijde van ons denken.

Met name Kant, wiens hooldbeteekenis juist op dat formeele gebied ligt, te ignoreeren of laatlunkend te verachten, ware ongerijmd.

De redactie zegt het zelve:

Moet en mag het niet ignoreeren van Kant of van welken anderen wijsgeer, die evenals Kant ter voete uit, zoowel formeel als materieel, in de principen en in de details op den bodem van het anti-Christendom staat, — moet en mag het niet ignoreeren van dezen, door den Gereformeerden theoloog, zoover gedreven, dat hij uit de premissen van zulke negatieve filosofie, positieve theologische conclusies behoort te resumeren?

Met Kant niet te rekenen.

Kant te ignoreeren. Dat beteekent van Kant voor heel den cyclus der wetenschappen, inzonderheid voor de wetenschap der theologie te miskennen, te loochenen — achten ook wij eenvoudig onhebbelijk pedantisme.

Zoo nu komen we verder, en thans vervalt ook elk bezwaar, om de verdere bedenkingen der redactie onder de oogen te zien.

Zoo toch vervolgt de redactie van dit blad:

Is bij name voor den Gereformeerden Godgeleerde het fundament waarop deze filosofische voorstelling rust stevig genoeg?

Kan, nu dan eenmaal volgens deze voorstellingwijze »het menschelek bewustzijn in 't algemeen, behoefte gevoelt aan zulk een opvatting — met de Heilige Schrift zelve in de hand deze opvatting genoegzaam klaar gemaakt?

Wij vragen natuurlijk thans niet volgens methodisch gebruik naar een paar teksten, maar wij vragen dit:

Volgt bij logische deductie deze consequentie uit de leer der Heilige Schrift? Of spreekt de Heilige Schrift zich in 't geheel niet uit over het weten en bestaan van de wetenschap? Is het laatste woord hier aan de wijsbegeerte of aan de openbaring?

En bovendien, — om nu niet eens te komen op het verschil tusschen het geestelijk bewustzijn van de weisergeborenen en de niet wedergeborenen, waarover ook heel veel nog valt te zeggen, — alles wat op een gegeven oogenblik voor ons menschelek bewustzijn treedt en daarnaast als rein logisch zich opdringt, mag zeker den Gereformeerden theoloog nog geen zinnig als evident, en dies volkomen betrouwbaar aanvaard. Welnu, kan dit en moet dit ook van de zaak in geschil dan niet gezegd? Ook al betref het hier dus nu louter het formeele denken in den denker. En behalve dit: het formeele denken bracht Kant tot een formeel resultaat.

Een resultaat, dat eigenlijk heel het Encyclopaedisch en daardoor tegelijk heel het dogmatisch systeem, — formeel beschouwd van alle Godgeleerde scholen, die voor Kant geleerd hebben, onderscheiden werpt. Welnu, zulk een machtig, wij hadden haast gezegd revolutionair resultaat op een enkel philosophischen grondslag zoo ufar op onze punten te boeken, zie, dat achten wij, met groote beschouwenheid zij het tegen onze hooggeleerden leermester opgemerkt — wel wat gewaagd.

Geheel helder is de aldus gestelde vraag ons niet; maar we willen toch trachten ook de aldus gestelde bedenking onder de oogen te zien.

Tweeërlei theologie, tweeërlei Godsken-

nisse! Ons dunkt er is allerlei »theologie", en ook de uitdrukking »Godskennis" wordt in uiteenlopende beteekenissen gebruikt, en ook waar het laatste woord in gelijken zin wordt gebezigd, verschilt het op allerlei wijze in graad van helderheid.

Om met het woord »theologie" te beginnen. Er is een Roomsche theologie, ook is er een Lutherische theologie, een Remonstrantische theologie, een Gereformeerde theologie, en evenzoo spreekt men van een Ethische theologie, een Groninger theologie, een Moderne theologie. Ook wel van een

negatieve, van een positieve, of van een confessioneel theologie. En evenzoo van een populaire theologie, van een mystieke theologie, van een rationalistische theologie. Kortom, er worden allerlei theologieën onderscheiden.

In dien zin nu bedoeld, verstaat niemand hieronder Lutherische, Roomsche of Groninger Godskenisse; maar beteekent theologie in zulk een aanstelling voor ons allen: Een Lutherisch, Roomsch of Groninger samenstel van theologische wetenschap. Tusschen de Roomsche en de Gereformeerde theologie bestaat het verschil zelfs slechts zeer ten deele in de leerstukken over God, maar veel meer in het leerstuk over Christus, en voorts in de leerstukken over de kerk en over de Sacramenten enz. Is er alleen sprake van kerken, die nog leerstukken behouden, dan kan men zeggen, dat het verschil tusschen haar theologien voornamelijk in de leerstukken schuilt, terwijl het, zoo er gehandeld wordt van niet-confessionele theologieën meer aankomt op de algemeene beginselen waarvan men uitgaat.

Nu kan men echter ook van theologie in een anderen zin spreken. Een tijdlang bezigde men dit woord meer bepaaldelijk van het mysterie van den Christus. Johannes de apostel heet hij uitzondering de theoloog, volstrekt niet omdat hij veel aan critiek of exegese deed, of een dogmatiek opstelde, of over kerkrecht schreef, of ook zoo bijzonder het leerstuk over God beoefende, maar omdat hij in zijn mededeelingen ontrent den Christus bijzonderlijk tot God opklom.

Wat daarentegen thans in het spraakgebruik zich als theologie aandient, datgene waarvan de kennis iemand tot theoloog maakt, wat aan een faculteit haar theologisch karakter leent, wat in de benaming van tijdschriften als anderszins verstaan wordt, als er van theologie sprake is, is welbezien niets anders dan een verzameling van vakken van studie, critiek, hermeneutiek, canoniek, exegese, kerkhistorie, symboliek, patristiek, archaeologie, kerkrecht, dogmatiek, ethiek, homiletiek, catechetiek, pastoraal en zoo veel meer.

Wie bekend staat als iemand die in deze vakken grondig thuis is, en er zelf in weet voort te werken, zoodat hij op eenig punt helder licht verspreidt en ook anderen met de uitkomst van zijn studie dient, die heet een theoloog en wordt door een ieder als theoloog erkend en geëerd.

Een faculteit die deze vakken onderwijst, heet een theologische faculteit.

Een tijdschrift, dat een of meer van deze vakken toelicht, heet een theologisch maand-schrift.

Wie doctor in deze vakken is, heet theologie doctor.

Wie een of meer van deze vakken onderwijst, heet een theologisch hoogleraar. Een bibliotheek, die boeken vergaart die op deze vakken betrekking hebben, heet een theologische bibliotheek.

Studenten, die in deze vakken studeeren, heeten theologische studenten.

Een advies, gegeven bij het licht van deze vakken, heet een theologisch advies.

Kortom, er kan geen twijfel over rijzen, of heel de wereld verstaat als er van theologie, zonder meer, gesproken wordt, onder theologie dit en niets anders.

Ook het *Genf. Volksblad* zal ons dit niet tegenspreken. Daarvoor is het te nobel in zijn polemiek.

Het zoekt geen spijkers op laag water.

In dien zin nu genomen, is theologie een geheel van studievakken, die op wetenschappelijke wijze beoefend worden, zoodat men kortweg spreken kan van theologische wetenschap.

Nu kan men echter, staande voor deze gewone beteekenis van het woord, en voor dit gansch duidelijk begrip, zich heel andere vragen gaan stellen.

Men kan vragen: Hoe is men aan dit woord gekomen? Werd het altoos in dien zin gebruikt? Wat is er de letterlijke bedoelens van? Kan het ook in anderen zin gebezigd? En zoo ge het in anderen zin bezigd, welk verband is er dan tusschen die oude en de gewone beteekenis van het woord?

Slaat men nu dien weg in, dan komt ge te verneemen, dat *Theo-* beteekent God, en dat *-logie* beteekent kennis, zoodat ge het woord zoudt kunnen vertalen: *Godskennis*. Dat het daarentegen veelal vertaald is met *Godgeleerdheid*, ten einde misverstand te voorkomen.

Immers als we op de samenstelling van het woord afgaan, dan houdt het in: kennis van God. Nu is er zelfkennis van God in God. Er is een instinctieve kennis van God, gelijk de engelen en deels de demonen die hebben. Er is een uitgedrokte of meegeleerde kennis van God. Er is een verstandelijke kennis van God. Er is een mystieke kennis van God. Er is een proefondervindelijke kennis van God. Er is een historische kennis, er is een uitwendige kennis, er is een nageprate kennis van God.

Er is een kennis Gods uit de natuur. Er is een kennis van God die ons ingeschapen is. Er is een kennis Gods gelijk alleen de Christen die bezit. Er is een kennis Gods, die Gods heiligen heetten.

Altoos kennis van God, maar op velerlei wijze geschakeerd. Nochtan in alle deze schakeeringen steeds zoó genomen, dat ge doeld wordt niet op zekere studie noch op zekere wetenschappelijkheid, maar op geestelijke kennis, waardoor eenig geestelijk wezen zekere kennis van God erlangt.

Daar nu kennis van God in dezen zin voor de wijzen en verstandigen verborgen, en den kinderen geopenbaard is; terwijl omgekeerd die kinderen, o, zoo weinig van al die studievakken weten, heeft men gewoonlijk, om misverstand af te snijden, in dien geestelijken zin van kennis Gods gesproken, en het geheel van al die wetenschappelijke stukken genoemd: *Godgeleerdheid*.

Natuurlijk niet alsof die Godgeleerdheid,

recht beoefend, niet wreken moest, om de *kenntisse Gods* te verhelderen; maar omdat het een theoloog op zijn sterfbed niets baten zal, of hij al duizeligwelkend veel van de Godgeleerdheid weet, en het bij zijn jongsten smik alleen de vraag zal zijn, of hij die kennis Gods bezit, waarvan Johannes zei: »Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenig waarachtigen God en Jesus Christus, dien Gij gezonden hebt."

Wil men nu echter bij beide aan het Grieksche woord theologie vasthouden, welnu dan kan men beide tegelijk zeggen. Van den éénen kant: In uw sterven zal uw theologie u niets baten, mijn vriend! Of ook: In uw sterven zal uw eeuwige heil van uw theologie afhangen!

Maar natuurlijk, dan verstaat niemand er beide malen hetzelfde onder.

De eerste maal bedoelt men dan: Uw theologie, d. i. uw Godgeleerdheid, uw theologische wetenschap, zal u den hemel niet binnen leiden.

En de andere maal: Uw theologie, dat is uw geestelijke kennis van den levenden God, is het eenige waarop het in uw sterven aankomt.

Nu zouden we, eer we verder gaan, gaarne van de redactie vernemen, of zij er niet precies eender over denkt, en dus wel ter dege het woord theologie in tweeërlei zin erkent, de eerste maal als geestelijke kennis van den levenden God, en de andere maal als Godgeleerdheid of wetenschappelijke studie.

Onthouding.

V.

»Onthouding" als godsdienstig beginsel gedreven bleek tegen het beginsel der Christelijke religie over te staan, alteminst op den weg der »navolging Christi" te liggen, het eerst onder de Heidenen die zij opgekomen, en bij consequente doorvoering niet slechts niet profijtelijk, maar zeer heilzaam schadelijk te zijn.

Van zulk drijven van de »onthouding" als godsdienstig beginsel, en dus als merkteken van hoogere heilgheid, begripen ook nu weer, gelijk we zagen, de teekenen zich te vertoonen.

En dit nu stelt het aan de belijders van den Christus ten plicht, om, waar de beweging voor onthouding zich ook van hun persoon poogt meester te maken, vooraf de geesten te beproeven of ze uit God zijn, en niet dan met volkomen bewustheid te handelen.

Nemen we, door alzoo te spreken, als Gereformeerden positie tegenover de Onthoudingsbeweging?

Stellig niet tegenover de onthouding zelve, in volstrekten zin.

Nog altoos zegenen we de gezinnen, waar zooged als nooit sterken drank in huis komt; waar de kinderen opgevoed worden in de gewoonte om sterken drank buiten hun levensbehoefte te sluiten; en waar men hoogstens op een kouden avond eens een glas punch, of op een feestdag een glas advocaat drinkt.

In deze breede reeks van gezinnen wordt feitelijk zooged als geen alcohol gebruikt. Op tien personen meest geen drie kan op een gansch jaar. Een verdwijnende onbeduidendheid.

En deze feitelijke onthouding juichen we daarom zoo toe, juist omdat ge in deze gezinnen nooit over onthouding spreken hoort.

Men drinkt geen alcohol, maar men let er nauwelijks op, dat men dien niet drinkt. Men bluft er niet op. Men proukt er niet mede. Men laat de tong niet zoo telkens klappen dat de tong vrij van drank blijft. Wat men doet, doet men in zijn eenvoudigheid. En als er in gezelschap eens een glas punch wordt geschonken, of aan het dessert een rumpludding wordt gediend, dan weet men er niet af van al die preutische praatjes om te bedanken, maar eet er van met en durft het zelfs lekker vinden.

Dat nu is de onthouding in haar lichtzide, zonder iets van de schaduwzijde die het theoretisch drijven van de onthouding drukt.

Een heer of juffer, die als de rumpludding gevuld heeft, reeds vooruit misen maken, om te bedanken, men moet het ons niet kwalijk nemen, maar ze doen ons altoos denken aan de Jeruzalemsche heeren en dames van de diffe en den komijn.

Daarentegen is onthouding die vanzelf komt, die als een natuurlijke vrucht uit de opvoeding opschiet, en, enkele bijzondere gelegenheden uitgezonderd, aan geen gebruik van alcohol denkt, in onze schatting een zedelijke kracht, die vanzelf ontkult, waar de religie naar waarde doorwerkt.

Tegen zulk een vrije onthouding, als we haar zoo noemen mogen, zijn we dus allernuist. Veel eer juichen we haar toe. En we zouden den dag zegenen, waarop ze in de Nederlandsche gezinnen algemeen werd.

Er is nog een andere onthouding, die we voorstaan.

Meikt iemand aan zijn eigen persoon, dat hij, dikwijls in gezelschap van vreemden verkeerd, zocht licht laat overhalen om in eenig opzicht de maat te buiten te gaan, en bespeurt hij dat dit zijn geest ontzet en Satan een poort van zijn hart opent, dan vinden we het alleszins prijelijk, als zoo iemand, zonder ophel, zonder er een beginselquestie van te maken, zich vast voornemt, liever alle gebruik te mijden, dan zich het gebruik tot een valstrik te doen worden.

In dit vreemde gezelschap werkt op het eigen oogenblik zijn plichtbesef allicht minder sterk. Daarom is het dan goed, dat hij den strijd vooraf op zijn kamer, in de eenzaamheid met zijn God strijdt. En heeft hij dan eenmaal duidelijk verklaard: »Ik drink die dingen niet", dan is het ook uit, en valt later niemand hem meer lastig.

Op medisch terrein hebben we geen recht van spreken, en de medische vraag, of alcoholien verkeerd en schadelijk voor de ge-

zondheid zijn, laten we daarom buiten bespreking.

Bekend is ook ons, dat onderscheidene medici alle gebruik van een eenigzins prikkelenden drank voor ongezond verklaren. Maar hierbij mogen we niet vergeten, dat tal van medici ons evenzoo zeggen, dat ook het gebruik van koffie en thee uiterst nadeelig is.

We zeggen dit niet om er den spot mee te drijven. Integendeel, dat het gebruik van thee en koffie in veel opzichten schadelijk is, zijn we geneigd grif aan te nemen. De cafeïne toont genoegzaam, wat ongemeen kracht in de koffieboon verscholen ligt.

Hiermede is echter de zaak voor ons niet uitgemaakt. De ervaring toont toch, dat het menschelek lichaam door lengte van duur zekere immuniteit ook tegen een op zich zelf giftig element kan verkrijgen. Zelfs rattenkruit wordt ten leste in tamelijk groote dosissen zonder schade verdragen.

De medische vraag kan daarom o. i. niet in algemeen zin opgelost.

Of men deswege zich van drank, thee en koffie te onthouden heeft, moet beslist door de veel nauwkeuriger vraag, of voor dien en dien persoon het gebruik waaraan hij gewend is, schadelijk zij te achten.

Die vraag kan alleen zijn eigen arts beantwoorden.

Sinds een kuadig arts aan schrijver dezes verklaarde: »Voor u is het gewone gebruik van koffie nadeelig", liet hij er van af, zonder er daarom van verre aan te denken een anti-koffie-beweging in het leven te roepen. Het is er mede als met het rooken.

Stellig ligt in de nicotine een gevaarlijk element; maar de ervaring toont, dat een gewoon gestel zich in zeer korten tijd hieraan went, en dat onder gewone omstandigheden een matig rooken op het zenuwgestel een gunstige uitwerking heeft, de gezelligheid van het leven verhoogt, en dat men er oud mede wordt en er gezond bij blijft.

Toch zijn er gestellen voor wie het rooken niet deugt, en die er zichzelven mede bederven, en als uw arts u dat zegt doet ge dwaas met zijn raad in den wind te slaan.

In zake het medisch advies is derhalve ons oordeel, dat hier met een algemeene uitspraak, die te veel en daarom niets bewijst, niet te volderen is; dat medisch advies stellig altoos misbruikt, maar in vele gevallen niet een gewoon gebruik verbiedt; en dat de vraag of iets van dien aard, ter wille van uw gezondheid, — dus op grond van het zedse Gebod, door u te mijden is, voor elk persoon in het bijzonder door zijn arts moet worden uitgemaakt.

In geen geval heeft dat medisch advies iets met onthouding als zedelijke theorie te maken.

Het medisch vraagstuk is van stoffelijken aard, en raakt den welstand van het lichaam; iets waarbij de grootste moeilijkheid nog gelegen is in de onzekerheid der medische adviezen.

Niet alleen toch dat de medische adviezen in de ééne eeuw aaraden, wat ze in een volgende eeuw ontraden (denk b. v. aan het vroeger aanbevolene, nu geheel nagelatene aderlaten, zetten van bloedige koppen enz.); maar ook in eenzelfde periode gaat er bijna nooit een medisch advies uit, of andere even kundige medici staan er tegenover. Denk slechts aan de vaccinatie-questie.

Op zulke adviezen kan daarom nooit een theorie voor het geestelijke gebouwd.

En bovendien daartoe zou toch nooit een onthoudingsbeweging zijn opgekomen.

In tal van dingen voegen en schikken we ons naar de medische opinie; maar dan praat er ook verder niemand over, en van hooger of lager geestelijke krachtontwikkeling is geen sprake.

Voor Kootwijken Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGER, VOOR ONZE Bibliotheek:
In hartelijken dank ontvangen een pakje boeken van Mej. G. te E.

Officieele Berichten.

Met verbetering uit het *Kerkblad* van 6 Maart 1896.

Vergadering van de Gereformeerde kerken in de Classis Edam, gehouden binnen Edam, op 20 Februari 1896.

Het moderamen wordt samengesteld: Ds. Van der Mast van Edam praeses, Ds. A. v. Dijken van Marken assessor, en Ouderling K. Vink van Parnumerd scriba.

Voor de beantwoording van de vraag, of er volgens Gereformeerde kerkrecht deputaten voor vertrekende predikanten kunnen benoemd worden, zal door Ds. Van Dijken op de volgende vergadering een historische toelichting over Art. 4 en 5 D. K. O. worden gegeven.

Het voorstel, om een Classicaal Zondagsdag te houden, wordt ingetrokken; er wordt besloten op dag en plaats van de eerstvolgende Classicaal vergadering te spreken over de questie, of de Zending door deputaten dan wel plaatselijke gedreven moet worden. Deze bespreking zal door Ds. Faber worden ingeleid.

Door bepraal de Prov. Synode van Noord-Holland tegen 24 Juni e.k. bijeen te roepen.

Vergadering der Classis Amersfoort, gehouden 14 Januari 1896 te Barneveld.

Ds. M. J. Bouman, naar toerbeurt praeses, opent de vergadering op gebruikelijke wijze.

Veenendaal A. deelt mede, dat een misstand in den kerkeraad thans is weggenomen.

Bunshoten A. dat een aantal scheurmakende leden, na vergeefse vermaning, door een onzer hoogleraren op indrukwekkende wijze van den kansel zijn afgekeurd; als aan de gemeente zich onttrokken te hebben. Later moest de emeritus-predikant om een 11-tal andere aan de gemeente bekend maken.

Verder wordt behandeld een klacht van 2 lidmaten te Veenendaal B, die van oordeel zijn, dat de kerkeraad bij de laatstgehoudene verkiezing te weinig rekening heeft met art 27

D. K. te gedeelte. Aan visitatoren wordt opgedragen, bij hun bezoek, dezen broederen duidelijk te maken, dat de toepassing van dit art. aan het oordeel des kerkeraads staat. Op een vraag van Bunshoten B »handelt een kerkeraad onwettig, wanneer hij een niet Avondmaalgebruiker voordraagt voor een kerkelijk ambt?" is geantwoord: dat naar het oordeel der Classis op de vraag van Bunshoten B in dien vorm geen antwoord kan worden gegeven, omdat de wettigheid der verkiezing niet afhangt van het geregeld Avondmaalbezoek des verkorenen; zo, dat het geraden is, dat geen kerkeraad als ambtsdragers personen voordraagt, die zelf in trouw Avondmaalbezoek geen voorbeeld voor de gemeente zijn; hoewel de Classis niet durft ontkenen, dat de omstandigheden van dien aard kunnen zijn, dat men bij gebrek aan geschikte en beschikbare personen van dezen regel afwijkt.

Vergadering der Classis Beilen, gehouden te Dwingeloo 27 Februari 1896.

Deze vergadering wordt op de gebruikelijke wijze met psalmgezang, gebed en het lezen van een gedeelte uit Gods Woord door den praeses der vorige vergadering geopend.

Naar aanleiding der vorige notulen wordt de circulaire der curatoren van de Theologische School in verband met hun voorstel tot reorganisatie der School, dat in hun laatste verslag is opgenomen, besproken. Het wekt vrij wat bevreemding, dat de curatoren, die in de circulaire klagen, dat de bijdragen verminderen, in het verslag met een voorstel komen, dat de uitgaven belangrijk zal meerderen, wanneer het aangenomen wordt. Het volgende voorstel: de Classis doe wat zij kan, om te verhinderen, dat 't voorstel der curatoren wordt aangenomen, opdat zij nimmer eenige verantwoordelijkheid voor deze marjende en kostbare verandering mede draagt" — heet de onverdeelde instemming der vergadering.

Naar aanleiding van art. 231 der Generale Synode van 1893 zal de volgende instructie doorgezonden worden: »De in genoemde art. aangenomen resolutie worde met duidelijke uitspraken van Gods Woord gestaafd of gewijzigd."

GENERALE SYNODE

VAN
»DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND"
TE MIDDELBURG.

Volgens opdracht der Generale Synode in het jaar 1893 te Dordrecht gehouden, brengen de Gerel. kerken te *Middelburg A, B, C*, ter kennis aan de Gerel. kerken in Nederland, dat de e.k. Generale Synode D. V. zal gehouden worden op

DINSDAG 11 AUGUSTUS
en volgende dagen,

terwijl nadere aanwijzingen later zullen worden bekend gemaakt. Opdat het Agendum tijdig verzonden kan worden, verzoeken zij van de Scriba's der a. a. Provinciale Synoden

voor Zondag 14 Juni

aan het adres van den laatstondergeteekende opgave van namen en woonplaatsen der afgevaardigden hunner Synode en van de door haar ter behandeling voorgestelde punten, met alle andere stukken, die tijdens de Synode ter tafel dienen te zijn, en tevens van de Deputaten der laatstgehoudene Generale Synode toezending van de Rapporten en opgave van de namen der Rapporteurs.

Namen der Kerkeraaden,
A. LITTOOIJ,
W. H. OOSTEN.
J. D. v. N. VELDEN.

P. S. De Kerkeraaden verzoeken andere bladen, dit wel te willen overnemen.

Britenland.

Duitschland. Actie tegen Naumann.
In den laatste tijd is in Duitschland de naam van den predikant Naumann schier op aller lippen. Reeds gaat het gerucht, dat de opperkeraad van de Pruisische Evangelische landskerk bezig is een circulaire te schrijven, om den voortgang van de door Naumann gepropageerde denkbeelden te stuiten. Ook bericht men, dat de kerkbesturen aangeschreven zijn om een waked oog te houden op die predikanten, die zich geneigd betonen, om de beweging van Naumann te volgen, en denken die er reeds door werden medegedeeld, terecht te brengen.

Wat is dan het streven van den predikant Naumann? Hij is leider van de gevanceerde Christelijk sociale partij in Duitschland en schrijft een blad dat den naam van *Hilfe* draagt. Onder den naam van het blad staat geschreven: »Godshulp, zelfhulp, staatshulp, broedershulp". Zelfs Naumann's tegenstanders moeten erkennen, dat op de eerste bladzijde van zijn blad een warme, populaire, (in den eelden zin des woords) stichtelijke bijbelbeshouwing te lezen staat, waarbij het bijbelwoord, dat tot grondslag gekozen werd, op nuchtere wijze op de tegenwoordige levensomstandigheden wordt toegepast. Voorts roemen tegenstanders van Naumann diens vrijmoedigheid, waarmee hij de waarheid tegen hoog en laag, arm en rijk betuigt, niet het minst den geloofsmoed en het vertrouwen in God, dat in alles doorchemert. Maar voorts is volgens de meer conservatieve getinte Christelijke pers, het blad van pastor Naumann vol van moderne »schwärmgeistere". Wij zijn niet in de gelegenheid, om de beginselen door Naumann in zijn blad voortgezet te toetsen; het kan zeer wel zijn, dat deze prediker zich op een verkeerd spoor begeven heeft. Maar dit is dan mede te wijten aan den opperkeraad, die voor vijf jaren de predikanten der Evangelische kerk uitnoodigde, om zich in den sozialen strijd daar tegen te mengen. Nu neemt de opperkeraad, dat vele jongere predikanten gingen ijveren zonder verstand; en dan heeft dat lichaam zeker de dure roeping om daartegen te waarschuwen. Doch dan behoort men in de eerste plaats te erkennen, dat mede door de schuld van den opperkera